

SAL 1
HEJMAR 9

—
SÊŞEMB

1 KANÛNA PÊŞIN 1942

RONAHÎ

ANNEE 1
NUMÉRO 9

—
MARDI

1 DÉCEMBRE 1942

SUPPLÉMENT ILLUSTRÉ DE LA REVUE KURDE HAWAR

MÊRIK BI ŞAL Û ŞAP Û KUM Û DESTMAL, JINIK JÎ BI KEFTAN
Û KOFÎ BIWA. MEË BIGOTIA EV RESIM BERGEHEK JI BERGEHÊN
KURDÎSTANÊ YE. LÊ JI BER KO MÊRIK BI PANTOR Û JINIK
BI ÇAKÊT E, NE WELÊ YE. RESIM RÊLEKE INGILÎSTANÊ YE.

ŞAM—1942
ÇAPXANA SEBATÊ

ÇIROKA KURDMANCI:

KER Û HEFT GUR

Li dora gunda kereklê bê xwedî hebû; pir şepirze bû bû. Ji ber ko heçfî şeki wî heba li wî kerf dikir. Ker ji sixrê xelkê hingf aciz bû bû hema ji xwe re bi navsera çiyayî ve hilkişiha. Bi rê de rastf rovîkî hat.

Rovî go: « Ha ker, tê çî kû? » Ker go: « Quzilqurla bavê ker ». Rovî go: « Lê ez bême çî? » Ker go: « Bê ker kurtanf zer, sênkf ceh li ber ». Rovî wilo got û go: « Ma tu min bi xwe re nabî? » Ker go « Ma çîma ez te nabim ». Herdû bi hev re çûn; rastf beranekf hatin.

Berên jî go: « Ha ker tê çî kû? » Ker dîsa go: « Wilo mebê, bê ker, kurtanf zer, sênkf ceh li ber » Beranf jî wilo go û bi wan re çû.

Bi rê de li dikekf rast bûn. Ew jî bi wan re çû. Kivroşkek jî giha wan. Ji xwe re çûn navsera çiyê, mêrgeke xweş dftin û tê de man. Ker jî qelew bû û bitir bû. Ker gote hevalên xwe, go: Gelf hevala, zira min hat, divê ko ez bizirim.

Hevalên wî jê re gotin: Malava tê çawa bizirf, û em di navsera vî çiyayî de ne, gurin

wê bi me bihesin; dê me hemiwan bixwin.

Ker go: Nabê ileh divê ko ez bizirim. Axir kirin ne kirin ker qafil ne bû. Kerê reş dest bi zirandinê kir.

Heft gur jî nêzîkî wan hene. Dengê kêr kirin. Her heftanf ji hev re got: Gelo ev çî deng e tê. Yekf jî wan go: Ka ezê herim, bê ev çî ye. Hevalên wî go dê here.

Gur rabû, hat dft. Gava ker û hevalên xwe di mêrgê de ne; bê xwedî û bê xwedan. Hema kêfa gur hat û ber bi wan çû; jî cih xwe zer kire gunên kêr. Hema kêr her dû rehnên xwe li stiwê gur şidandin û beranf jî pişt ve rabîwê bi poşanf; dîk çû ser piştanf kêr bang da; rovî erd kola û kivroşkê da xapa. Bi vî karf berên gur bi poşanf nehiş kir.

Paşf gur jî nav lepên wan filitt, lê nîvmîrf çû giha hevalên xwe. Hevala jê pîrsf go, bira te çî dft; go bira qet deng mekin ez çûm min qewmek li wir dft kes ne binê; go çawan; go çaxê ko ez çûm hema serê min kirine nava du latanf û bi dî mêkutan li nav piştanf min dan û yekf jî wan yasîn li ser min dixwendin û yekf dida xapa li kelenê min digeriha û yekf jî tirba min dikola.

Hema her heft guran jî cih baz da. Gotin, gîdf em jî lepên wan xelas bûne.

JÎ BÎRÊN HICÛMA DIYEPÊ

Gava ingilîz û hevalbandanf di peravên Fransê de dirêjî Diyepê kiri bûn tangên xwe di nav kelekên behrf de guhesti bûn û ew jî Ingilîterê anf bûn Diyepê, herwekf klîşa jorîn şanf dide.

8 KÎLO

SPÎK Û ZERDIKA HÊKEKÊ

Ne ko me hêkên mezin ne dîtine. Ma hêkên qaz û dikên şami hûr in. Paşê di hin malañ de me hêkine fêris dîtine; hêkên niaman. Û gava em wan dibînin li wan heşmetkar dimînin û dibêjin bi qasî serê zarokê ye an bi qasî 25 hêkên mirîşkan e.

Lê welê dixuye, li wextê berê, çaxê ko li dinyayê mirovên bi sê çar mêtiran dirêj hebûn teyirine welê peyda dibûn ko hêkine bi heşt kiloyan giran dikirin. Ji wan teyran re êpyornîs digotin. Her hêka êpyornîsan bi qasî 150 hêkên mîrîşkan û 6 hêkên niaman mezin bû.

Di sala 1850î de Adabî, kaptanê vaporekê, di girava Medagaskarê de sisê ji wan hêkan peyda kirin û ew anî Ewropayê. Zana li wan hûr bûn û gotin ko ev hêkên êpyornîs in; ji

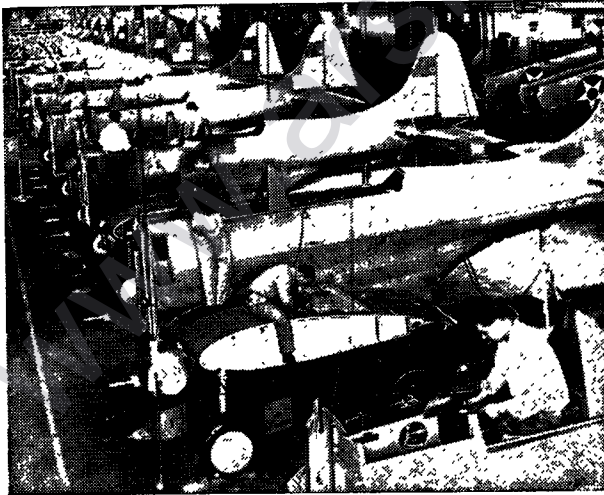
teyrên wextê berê. Reşikên giravê ji wan bi awayine têvel îstifade dikirin û ew li şûna den, conî û dîzikan îstîmal dikirin.

Zanayan di giravê de li hestiyên wî teyrî geriyay, ew peyda kirin û hestî li hev siwar kirin û skelête wî anî pê. Skelête, yanî tevayîya hestiyên teyrî şanî dida ko êpyornîs penc û neperûşkine welê hebûn ko pê dikarî bû rahêje mirovekî û wî di nav pencên xwe de bişidîne û bixeniqîne.

Vê paşiyê gava eskerên îngiltzî daketîna girava Medagaskarê wan jî yek ji wan hêkan peyda kir.

YEK JI NEXWEŞEREBEYÊN EMÊRIKÂNÎ DI SÛRÎYÊ DE

JÎ BOMBAVÊJÊN EMÊRIKÂNÎ TÎPEKÎ NÛ

ZILAMË KO XERÏTE PË RE BÛ

Motorboteke emërikani ji Gwadel-kenalë diçû gûava Floridayë. Bi deryavanên emërikani re xerîteyê hebû; diviya bû wê bigehînin fermandarê emërikani yê Floridayë. Bertopiyoreke japoni motorbota emërkani bi rê ve bin av kir. Digel wê hindê xerîte gihaşte fermandarê Floridayë.

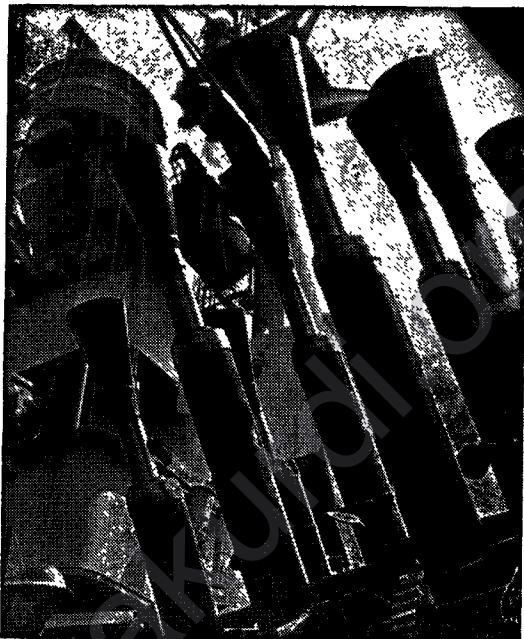
Yekî ji deryavanên motorbotê ev sefera xeternak bi awayê jêrîn gîfî kiriye û gotiye:

Wê şevê, piştî şivê heta saet deh û nîvan em di qehwexanê de rûniştî bûn. Peyakî emîral hat û bani Blamey kir. Piştî bist deqîqan Blamey vegeriya û gote me ko di benderê de motorbotek li hêviya me ye û divêt heqa nivê şevê em xwe kar bikin.

Li nivê şevê, li benderê em gihane hev. Bartî û Madar bi xwe re du şûşê wiskî û mirîşkeke braştî ani bûn. Mak Rolî jî digel kemeşa xwe hati bû. Te digot qey em di behirê de diçûn geştê. Piştî ko em ketine motorbotê sêrcan Blamey ji me re da zanîn ko emê bi wezîfêke mihim biçin Floridayê û diviya bû beriya spêdeyê em bigehin ê. Ji milê din Blamey xerîtak da min û ji min re got; lê qenc guhdar bibe, xerîteke gelek e mihim e.

TOPEKE ELFMANÎ DI DESTËN FRENSIZËN AZA DE

DI STOLA INGILÎZÎ DE TOPËN BALAFIRÎSIKEN

Di vê navê de motora me bi rê ket. Sêrcan miroveki gelekî xweşçivêt bû; hin biserhatiyên xwe ji me re qise dikirin. Herçî Mak Rolî qala destgirtiya xwe dikir û digot ko dengê wê gelek spehî bû. Ji xwe kemeşa bi

xwe re ani bû da ko ji me re stranên ko destgirtiya wê ji wan hez dikir bilehize. Bi rasti ji Mak dest bi lehistinê kir. Di vê navê de Mak strana hêvê ji ji me re strand: Hay lo dilo hêveke çardeşavî li me hilat Hej zava ne kete gerdekê; serê japonan [bi ser de hat

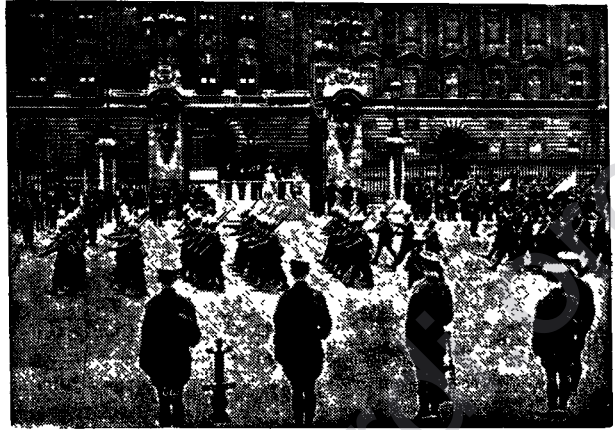
Wiskiyê serê me hemiyan germ kiri bû. Em tev de rabûn reqisê û mîdekî xweş reqisîn. Saet jî bû bû dido kêr çarîk.

Dîdevanê me, ji nişkekê ve terka nêregaha xwe da û li me vegeriya. Dîdevan dida zanîn ko cenkeştîyekê daye pey me û heta sê milan ntzingî li me kiriye. Sêrcan emir da makinîst ko hêj bêtir bilezine. Mak Rolî da kemeşa xwe. Me tev de arîkariya wî dikir û distrand. Dîdevan dîsan

li me vegeriya û got ko bertopiyora japonî ji xwe lezandiye û her li pey me ye. Êdî xuya dikir ko dilê dijmin heye li me xîne. Sêrcan digot, ji Floridê re şeş kilômêtrî maye, li xeritê guhadar bibîn.

Em ji hev belav bûn. Min dikir ez herim ser mîtralyozê. Sêrcan got; divê tu xwe biparêzi, xerite bi te re ye. Ez jê geriyam. Mak Rolî kete ber tîfinga timatîk. Hêj çend deqîqe ne keti bûn navê ko bertorpiyora japonî bera me da. Motora me bi hejke xurt hejîba, lê ji rêveçûnê kêm ne kir.

Sêrcan digot: « Dê heyran dê ji Floridê re pênc kilômêtrî mane ». Sêrcan hêj gotina xwe ne qedandî bû ko guleke din li paşiya motorê ket. Em di nav dû û dûmanê de ma bûn. Piştî ko dûman belav bû min li dora xwe

DI KÛÇEYÊN LONDRE DE ESKERÊN HINDÎ

nihêrt. Mak Rolî di xwîna xwe de vedigevizî. Lê tu tişt bi kemeşa wi ne hatî bû.

Motora me careke din hejîba. Min bala xwe da sêrcan ji keti bû erdê, dikir ko rabe lê nema dikarî bû. Di vê navê de min dengê dîdevan kir. Dîdevan digot: keptan miriye, bila yek ji we bête şanê; Floridê re dû kilômêtrî mane.

Guleke nû li orta motorê ket û dilê min ji bîr ve çû û nema ez bi xwe hesiyam. Bi tenê hewqas dihate bîra min ko min destê xwe li xeritê şidandî bû.

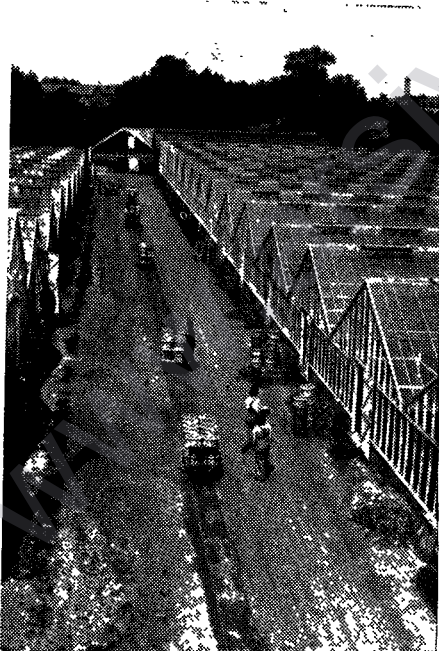
Gava min çavên xwe vekirin, min di dora xwe de mirovên biyanî dîtî. Lê tavil min zantî ko ew hemşehriyên min in, emêrkani ne. Min ji hemşehriyên xwe pirsî: « Kani Sêrcan Blamey? » Ewan li hevûdin mihêrt û mezinê wan gote min, « Motora we ji Floridê bi dû kilômêtrî dîr bin av bûye. Bertorpiyoreke me çû bû hawara we. Gava ew gihaye motorê ji te pêve tukes peyda ne kir. Hevalên te, tu xweş... »

Xerite hate bîra min. Ez rahûm ser xwe û ez lê geriyam. Xerite ne bi min re bû. Dîsan min ji wan pirsî: Ka xerite?

Mezinê wan li min vegerand û got: Xerite gihaye destên kumandan û kumandan ji himeta te gelek razi ye.

Ez bi xelasa xwe herçend şa dibûm ewçend ji li ber windabûna hevalên canecan diketim. Strana Mak Rolî hêj di guhên min de deng dida:

Hay lo dilo hêveke çardeşevî li me hilat
Hêj zava ne kete gerdekê şerê japonan bi ser de hat.

LI LONDRE BEXÇEYÊN SEBZAN DI CAMEKANAN DE

FAS Û TÛNIS Û CEZAIËR

Herweki xwendevanên me dizanin li 8ê Çiriya-pêşin eskerên emêrikanî û piştê eskerên inglizî daketine Fas û Cezairê û di Tûnisê re berê xwe dane Trablîsêrbê. Bi vê hêncetê me dil kir em xwendevanên xwe li ser hin tiştên wan welatan serwest bikin.

CEZAIËR — Ev welatê ha ne mistemleke ne ji welateki binhimaye ye. Cezair di kîşwerê Fransê de ji erdên welêtê tete hesêb; wek yekê ji wilayetên Fransê ên

ewropayî. Ji xwe beriya şer di parlemana frensizî de heft nîmîmendeyên Cezairê habûn; wek nîmîmendeyên frensiz.

Rûyê erdê Cezairê 847 500 kilomêtir çargoşe ye. Nifûsa wê 6237432 rûniştiman in. Aljê merkeza hikûmetê ye. Li Aljê walî rûdine û cîmhûriyeta Fransê dinimîne. Ji ber ko Cezair wilayeteke frensizî tete hesêb, xizmeta eskerî tê de mecbûrî ye. Di ordîwa Fransê de siwarên Cezairê bi zinên xwe ên bi kewkeb bi nav û deng in. Frensiz ji wan siwarên re « sipahî » dibêjin.

Di peravên Cezairê de deştine bê-

pîvan hene. Di wan deştan de her textîl zad û rezin çêdibin. Li aliyê bakurê welêt rêl û daristan zehf in. Hatînên welêt nemaze genim, ceh, garis, kartol, titin, hevrişim û kendir in. Ji milê din darên fekiyan tê de zehf in: xurme, hinar, moz, sêv, hejir.

Çaryeka rûyê erdê Cezairê daristan e. Ji lewre texte û keresteyê Cezairê jî gelek e.

TÛNIS — Tûnis di bin himayeta Fransê de ye. Li Tûnisê begek heye. Ev beg hakimê welêt tete hesêb. Lê îş bi waliyê frensizî diqede. Pêşiyên begên Tûnisê ji girava Girtê hatine û ji mala wan re mala Mihemedê Eli Meznûn dibêjin. Di sala 1881ê de gava frensizan Tûnis vegirt û ew

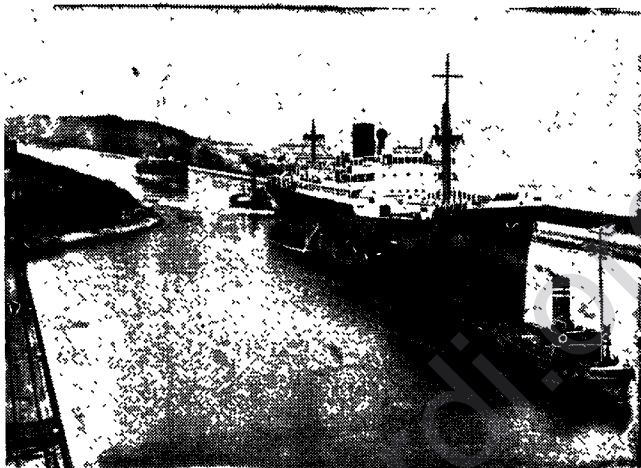
Ji IBADETXAYÊN HINDÛSTANÊ TACMEHALA BI NAV Û DENG

kire bin himayeta xwe, beg weke berê ê de hiştin.

Rûyê erdê Tûnisê 48000 mîl çargoşe ye û nifûsa wê digehe 3608315 rûniştimanan. Li Tûnisê ji ereb û bedewiyan pêve zehf cihî hene. Ji xelkên Ewropayê jî frensîz û talyan hene; nemaze talyan zehf in. Li Tûnisê jî wek cezairê xizmeta eskerî mecbûrî ye.

Bakurê Tûnisê çiyane. Li aliyê rohelê deştin hene û erdê wî bi kêrî cotkariyê têt û tê de lêmûn û pirtiqalan jî diçînin. Zeytûn zehf in; pez û dewarên wê jî boş in. Herçî aliyê nîvro erdekî sehrawî ye û tê de xurmeyine qenc çêdibin.

Xelkê Tûnisê di tevinê de jî xurt in. Qimaşîne hiri û hevrişim çêdikin.

DI KENALA MAŊĖSTÊRÊ DE VAPOREKE RÊWINGIYAN

Sinheta debaxetê jî pêş ve çûye. Xêra ferensîzan hîni çêkirina şerabê jî bûne û jê şerabine bijarte dertên.

FAS — Ji vî welatî re Merakiş jî dibêjin. Ji sala 1912an ve Fas di bin himayeta Frensê de ye. Birekî vî welatî di destên spanyolan de ye. Herçî erdê

frensîzî 213350mîl çargoşe ye. Nifûsa wê 5874 888 rûniştiman in.

Li Merakişê erdên daristan zehf in û jê texteyine qenc çêdibin. Ji milê din xelkê wî welatî hespine hêja bi xwedî dikin û hespên wan zehf in. Hatinên welêt ceh, genim, garis, zeytûn, mehûj, behiv û fêkine din in. Frensîzên wan welatan jî 8ê Çiriya-paşîn ve, şerê elemanan dikin.

PIYADEYÊN RUSÎ BER BI DJIMIN RABÛNE HICÛMÊ

BEHIRA-SPÎ

DÎROKA WÊ Û ŞERÊN
KO TÊ DE ÇEBÛNE

Li gora sehkirina zanan û pisporên erdnîgarîyê Behira-spi beri 30an40000salî, di heyama mirovên dêwendam de erdeki qelaç bû û tê de gol û gollîkine heqeder zehf hebûn û çemûn tê re diherikin û heywanîne bejê lê peyda dibûn. Mirovên wêheyamê en hov, bejina wan bi sê çar mêtîran bilind ew heywan neçîr dikirin, goşlê wan dixwarin û postên wan li xwe dikirin û carîna resimên wan rawir û cenawîran li diwanên şikeftên xwe dineqîşandin.

Ev qewmên ha hêdi hêdi di şaristaniyê de pêş ve ketin û ji hestîyan ji xwe re nehk çêkirin û hînî masivaniyê ji bûn. Bi vi awayî ji bejê herê xwe da bûn avê û jê ji istifade dikirin. Lê insaî ê hov ji wek însaî ê îro xwazekarê pêşveçûnê bû; wi ji dixwest daîra hikimê xwe

Hitler di sala 1941ê de piştî ko ordîwî elemanan gîlaşî bû dora Moskoîyê gotarek da bû û tê de gotî bû: Ordîwî rûsî ji hev de ketiye nema dikare şerê me bike. Di dawîya sala 1942an de ev ordû hêj şerê elemanan dîke û we'ê dixuye go Vê Zivîstanê ji par bêtir ewê elemanan bişînin. Ji xwe li gora nuçeyên paşin êrişî ûrisaî ya Zivîstanê ji niho de dest pê kiriye.

herçend heyê ewçend fireh bike. Ji lewre mirovê dêwendamî dixwest avê ji bêxe destên xwe, li ser wê bisekine û tê re biçe ji. Ji bo wê yekê ji bi qamîşên golan peransûyên hewdekê çêkirin, eyarên dehan lê vegirtin û bi vi awayî silûqa pêşin anin pê û ew daxistin ava golan û dest bi derjavaniyê kirin.

Disa li gora texmîna pisporan beri 15 000 salî dêvera ko îro jê re Cebeltariq dibêjin qelaşî û ava behirê dera ko îro jê re Behira-spi diêjin vegirt. Bi vi awayî Ewrope, Êfriqe, Asye ji hev veqetiyan û herçî çiyayên wî erdî di wê behirê de giravine ko em îro dibînin anîne pê.

Di peravên Behira-spi de medehiyetine mezin rabûne. Gava Hemo-rabl li Babîlê hikim dikir di Sûr û Şeydayê de medenîyeta fînkîyan şîn dibû. Medenîyeta Misir, Roma û Yewnanîstanê ji dîsan di peravên wê behirê de şîn bûne.

Herwekt nas e, medenîyeta bi şerîne şîn dibîn û bi şerînê diî diqelîhin,

Balafirêk ji balafirên emêrikanî yê ko çek û peyan ji qadekê diguhêsinin qadeke din. Di wê balafirê de 70 peya û du tangên hûr an çar topên navîn cih dibin.

winda dibin. Ji xwe tu dewlet nîne ko doza medemiyetê kirîye û ne ketiye şerine no û mezin. Ji lewre di vê behirê û di peravên wê de, ji roja ko insanan karî bû li ser behirê bisekinin û lê derbas bibin, şerine mezin çêbûne. Pey hev yewnanan berda eceman, romaniyan berda qertaciyan, ereban berda romaniyan, dewletên ewropayî berda osmaniyan.....

Beriya milada Îsa pêxember bi pênc sedsalan yanî esîran Selams di vê behirê destola Zerkîsê farîsî şêknand. Dîsa di sedsala beriya milada Îsa de stola Oktavyos di cihê ko jê re Eksyom dibêjin, stola Antonyos perîşan kir. Di sala 1831ê de Libyanto di vê behirê de stola tirkî jî hev de xist. Dawî, dawî, di Navarin û Ebûqîrê de stolên Mihemed Elî û Napoléon şikestin.

Midekt Behira-spl rahet ma. Di wî midetî de xelkê Ewropayê çavên xwe berda bû Emêrikê. Dewletên ewropayî ên kişwerkişîya tê de ji xwe re mistemlike çêdikirin.

Lê piştî ko kenala Swêşê vebû çavên xelkê jî nû ve li vê behirê vegeriyan. Behira-spl ya ko bi tenê derîk hebû, bi vî awayî bû xudan du derîyan: Swêş û Cebeltariq. Bi Swêşê vapor bêt ko nivroyê Efrîqayê an bakurê Ewropayê li xwe badin, xwe digihandin Behira-hindî. Ji dewletên peravî her yekê digot Behira-spl gola min e. Nemaze Îtalya Mûsoltîni.

Lê Ingiltera ko ne dewleteke Behira-spl ye bêt ko bibêje Behira-spl gola min e mifteyên her du derîyan wê jî mēj ve xistine bêrika xwe.

Gelo xwediyê xanîkî kî ye? Yê ko tê de girtî ye, an yê ko mifta xênî pê re ye û bi kêfa xwe dikeviyê û jê diçe der.

Xelkê Ingilterê îro hesêb tev de seferber in, çî jin çî mêt. Herkes li awakî jî mîdafêhe û parastîna kişwerê Ingilîstanê re dixebete. Peyayên ko di klîşeyên vî rûpelî de tênê dîtin bi pirahî xelkê sîvîl in. Ev peyayên ka bi hûn deryavanên resmî re li dora gravên Ingilterê û di bin behirê re têt û toran vedigirin da ko çavên neyar nikarin rîzîngiyê li peravan bîkin

KELÉDONYA NŪ

Kelédonya-nū ji giravén Pestfika nıvro ye û dikeve rohelatê Ewıstralyayê. Ev girav mistemlekeke frensızı ye û ji ber cihê xwe ê cexraffê ehemiyeteke eskerî heye. Kelédonya-nū wek mistemlekeyên frensızı ên din di bin hikimê Vişiyê de bû. Lê bert çend mehan waliyê giravê digel peyayên xwe derbasî aliyê genêral de Gol bûye. Ji hingê ve stol û balafirên hevalbendan jê havilîne mezin dikin.

Dirêjahiya giravê 400 û pehnahiya wê 60 kilomêtir in. Erdê wê çiya ye û di newalên ko di navbera çıyan re dirêj dibin ro û robarin diherikin. Ava wan çeman wek ya goltikên serê çıyan gelek zelal e. Ewçend ko siha dar û deviyên çıyayên dorê tê de têne ditin.

Hewa vê giravê dimîne hewa Ewropayê; ne gelek germ, ne jî gelek sar. Hatinên giravê madenine tével in; wek nikel, krom, hesin û mengênêz. Di giravê de fabrikeyine mezin hene. Di van fabrikan de li salê 10 000 ton nikel û 100 000 ton hesinê krom têne helandin. Ev madeyên ha iro tev de diçin Emêrikayê û pê hacetên cengê çêdikin.

BANŪ RŪZWELT

Herwekî Mr. Rûzwelt serekcimhûrê Emêrikayê jî bo karkirina cenga cihanê xebateke zor dixebete, jina wî jî li rex mêrê xwe sekiniye û pardariya vê xebatê dike.

Banû Rûzwelt ne bi tenê iro, di wextê ser de, lê berê, di wextê aşiyê de jî xwe jî xebatê bi dūr ne dixist û nemaze di civatên pêşveketina jinan de dixebitî. Lê piştî kò şer dest pê kir banû Rûzwelt berê xebata xwe ber bi armanca nû badaye.

Reşma emrê xwe ê mezin, banû Rûzwelt vê paşiyê jî Emêrikê firî û hate Londrê û mîdekî dirêj di payîtextê Ingilistanê de maye û bi diyarî qral û mirovdewletên Ingilistanê ket. Ma jî nê me jî ne welê bûn. Bi ferqa ko yên me, ji ber ko me fabrike ninin, li şûna ko li fabrikan hûr bibin, diketin piştî hespan, rex û bosatê xwe girêdidan û li rex mêrên xwe şerê dijmin dikirin.

Ne bila sebeb e ko medhelokê gotiye: Şêr şêr e, çi mê û çi nêr e.

Li Kelédonyayê bi tenê bajarek heye; bendera Nomyayê. Berê ev bender wargehê stola frensızı bû. Iro herçi vaporen hevalbendan û balafirên ayê ne jî vê benderê istifade dikin. Xera vê benderê vapor û balafirên ko ji Sanfransiskoyê radibin, dikarin bi rê ve ard û yên di vî wargehê de xwe temam bikin.

Çıliyên Londrê di saloneke xwarivê de ava fekiyan vedixwin.

NE KUŞTÎ

NE JÎ BIRÎNDAR, LÊ DI NAV MIRIYAN DE

Di şerê Misir û Libyayê de mixderê hêst-rên talyanî yên ko ketine destên ingilîzan bê hed û hesab in; herhal ew ji qûm û kevîrên seh-rayê bi gelekî bêtir in. Ji destpêka şerî ve bi tenê şêst genêralên talyanî ketine destên ingilîzan. Di şerê Elemeynê de genêralê talyanî Kermano yê ko miawînê merêşal Graçyanî bû ew jî ketiye hêstiriyê. Mecerê ingilîzî Swald yê ko genêral hêstir girtiye çiroka jêrîn qise kiriye û gotiye:

Xeber gihastî bû femandariyê ko qerargaha piyadeyên talyanî jî xetên me bi tenê bîst kilomêtiran dûr e. Li ser vê yekê femandariyê emir da firqa me ko rabe hicûmê û jî her du aliyan bi ser girê ko qerargaha talyanan lê bû, bigire. Fîrqê lez da xwe û qesta pêş kir. Ji ber ko dijmin dikişiya. Dijmin çavê xwe da bû revê. Di qada şer de tang, kemyon û timobilên neyar bê xwedî û xudan li erdê bûn. Dijmin direvî û carina li me diziviri û şerê me dikir; lê şerekî sivik. Em zû gihastin dora gir û em rabûn êrişê. Talyanan qedêrê du saetan şerê me kir û teslîm bûn. 6000 hêstir ketine destên me. Bi sê genêralên talyanî jî em şa bûn. Lê min ne dizani ko yekî din li hêviya me ye.

Tabûra min hêstir teslîm girtin, me dê ew bibirana xetên xwe. Ji milê din meê kuştîyên dijmin bihejmartana û tiştên ko li qada şer ma bûn me ew jî bidana hev. Birekî eskerên min talan û yextirme ber hev dikirin. Birekî din jî kuştî dihejmartin.

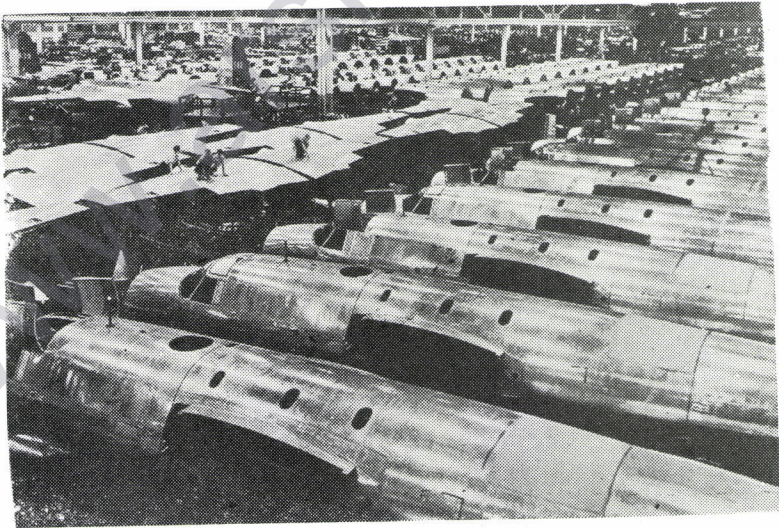
Eskerekî min jî yên ko kuştî dihejmartin gote min: Eve zabitektî bilindpaye.

Min nîzingî lê kir û ez lê hûr bûm. Lê min nikartî bû ez ritba wî bizanim. Ji ber ko singa wî keti bû bin du cendekên din. Min kir ez cendekan rakim da ko ritba wî bibînim. Ji nişkêkê ve qirinek jî ber lingê min çû. Min pê li milê mêrikî kiri bû. Mêrikî li ser piştê xwe rabû. Ew genêralek bû. Genêral şejderba xwe siparte min û bi ingilîzîkê şikestî, lê fehimbar gote min: Ez hêstirê te me.

Min lê vegerand û got: Tu birîndarî genêral

Ewî: No, ez ne birîndar im, min bêxe qeflê hêstran

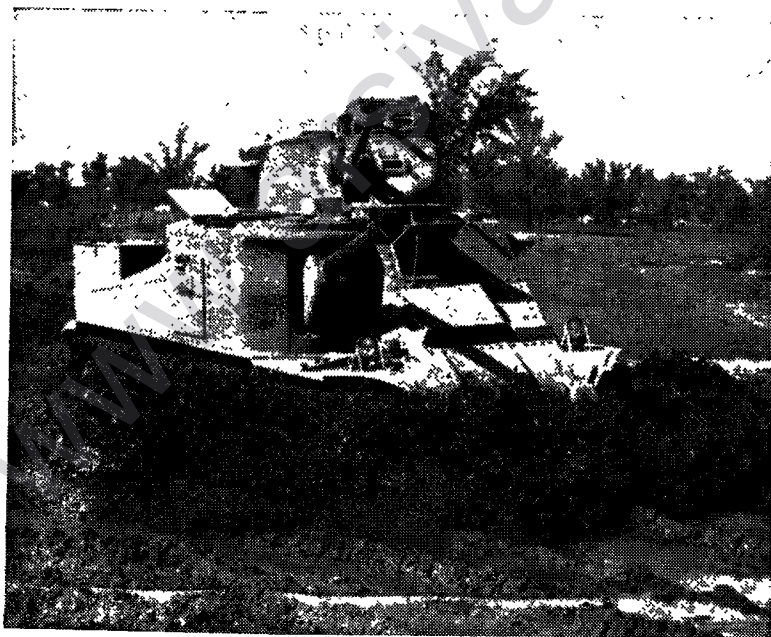
Ne gerek bû ez jê bipirsim ko çire xwe di bin cendekan de veşartî bû. Mexseda wî êşkere bû. Genêral dikir xwe di nav cendekan de veşêrê û piştî vegera me xwe bigehine ordîwa xwe. Lê ritbe û lingê min ew êşkere kir. Piştê min zanî ko hêstirê min genêralê talyanî Kermano ye.

BOMBAVEJINE EMÊRIKANI DI HEWŞA FABRÎKÊ DE LI REX HEV RÊZKIRÎ

Emêrîkê jî bo zefera hevalbendan xebateke zor dixebite. Ji bona vê yekê Emêrîkê berî ewilî herçî fabrike-ê wê ên ticarî hene ew wergerandine ser fabrikeyên hacetên cengê. Herwekî fabrika emêrikani a bi nav û deng ford îro li şûna timobîlan tang û balafirên çêdike. Xelkê Emêrîkê jî alîkî berê xwe dane ordiwê û ji aliyê din bezîne fabrikan û îro tê de jî şerevaniyên xwe û jî yê hevalbendên xwe re çekan çêdikin.

DI KÛÇEYÊN LONDRE DE NÛ Û KEVIN

Gava mirov di kûçeyên Londrê de digere tiştine neadeti dibîne. Lê van tiştên neadeti adeti û adeti-perêstiya inglîzîyan ne guhartine. Ingilîz weke her gav xwiriniya xwe dikin û piştî nivro di saet pêncan de, çaya xwe; wê çaya bi nav û deng; ya ko jê re çaya saet pêncan dibêjin, vedixwin.

Lê herwekî me got di bergêhê Londrê de gelek tişt guhêrinê! Berî her tiştî jî ber bombaranên balafiran gelek kavil û xirbe dikevin her çavah.

Iro di vî rûpellî de em jî bergehên kûçeyên Londrê du resiman belav dikin.

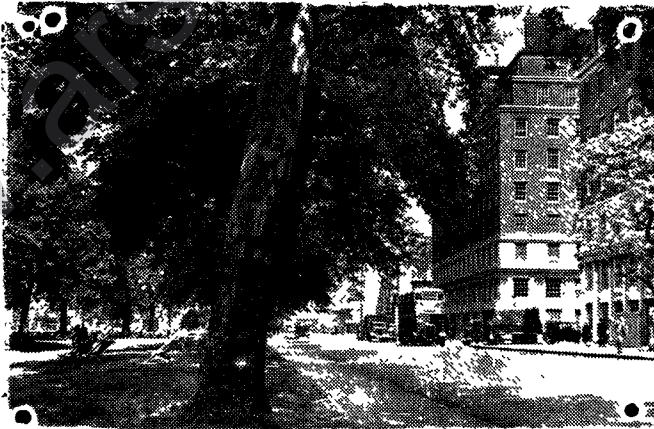
Herçî klîşa jorin tiştêkî zîz û hezîn e. Kaloyê li ber erebê yekî çîçekfiroş e. Kalo beriya sih salî dest bi çîçekfiroşiyê kir û mîdeki

dirêj ereba xwe di kûçeyên Londrê re digerand; çîçekên xwe difiroş û ji debara mala xwe dikir. Di sala 1935an de kalo di piyankoyê de, yanî yanesib, çend hezar

zêr kar kirin û pê jî xwe re dikaneke çîçekan saz kir. Ji hingê ve jiyîna kalo guhêrî bû. Kalo bû bû mirovekî dewlemend. Lê wê dewlemendiyê gelekî ne ajot; şer bi ser de hat û di sala 1940î de bombeyek li dikana wî ket û dikan xerab kir. Kalo vegeriya kûçê û jî hû ve li ber ereba xwe sekinî.

Klîşa jêrin: Li

Londrê hexçêkî bi nav û deng heye, jê re Hayd-Park dibêjin. Berê di dora wî hexçê mezin de çaxîne hesinî hebûn û xelk di deriyan re diketin ê. Piştî şerî ew hesin jî dora hexçê rakirin û ew şandin fabrika, da ko pê top û tîfing û cebirxan çekin. Herwekî klîşe şanî dide, iro dora hexçê berdayî ye û xelk di her derê re dikevin ê.

EMËRIKANI

DI ROAVË EFRIQAYË DE

Xwezûranên [1] me emërikanî xwe tev didin; tevdaneke xurt. Ji Emërikê xwe zêr kirine û daketine bakur-roavê Efrîqayê; gihastine erdê Tûnisê û tê de şerê talvan û elemanan dikin. Herçî frensîzên wan welatan jî, di bin serfermandariya emîral Darlan de, gihane wan. Ordiwa îngilîzan a pêşîn jî bi wan re ye.

Romelê ko bi xwe agirê sehrayê bû û qûma sehrayê dişewitand îro ketiye navbera du agirên û dike bi xwe bişewite Belê ji roavê frensîz, emërikanî û ordiwa îngilîzan pêşîn û jî rohelê ordiwa îngilîzan a heştan bera wî didin û dikin di Trablîsêrxêbê de bigihin hev.

Ev sefera ha jî bo hemî dinyayê nişkevavîke mezin e. Ji ber ko herkesî digot ko emërikanî piştî ko li İngîlstanê kom bûne ewê dakevin reşahiya Ewropayê. Ji ber vê yekê jî elemanan peravên Ewropayê yên roavê xurt kiri li bûn.

Vê paşiyê Mr. Çorçîl dirokîya vê seferê di meclîsê de eşkere kir. Ji gotara Mr. Çorçîl xuya dike ko îngilîz û emërikanîyan jî mêj ve, ev sefer kar dikirin. Li meha Tîrmehê, gava ordiwa Romel gihastî bû Elemeynê û dikir berde Iskendîriyê Mr. Çorçîl li Emërikê li nik Mr. Rûzwelt bû.

Rûzwelt di pêşberê weziyeta Misîrê de rabû jî Çorçîl re ev sefer pêşnihad yanî teklîf kir. Rûzwelt dixwest zûka dest bi vê seferê bike û bi vî awayî di qada Misîrê de barê îngilîzan sivik bike. Lê Çorçîl lê vegerand û got: em dikarin hea Patzê bihîna xwe fireh bikin. Ji ber ko Romel ne ketiye Iskendîriyê û nakevê jî.

Li ser vê yekê her du serekan bantîsporên xwe ên eskerî kirin û mesele jî wan re gotin. Pîsporan plan çêkir û li gora wê planê Emërikê eskerên xwe li Brîtanyê kom kirin û herwekî xwendevanên me dizanin eskerên emërikanî li 8ê Çîriya-paşîn daketin erdên Fas û Cezairê û jê berê xwe dane Tûnisê. Çorçîl vê Havînê gava çû bû Moskoyê Stalin jî li ser vê seferê serwest kir.

Mr. Rûzwelt li Waşingtonê jî ber mikrowa Qesira-spi ji dinya û alemê re dide zanîn ko qewetên emërikanî di bin fermandariya genêral Eysenhawer de daketine bakur-roavayê Efrîqayê.

Herwekî me got îngilîz jî pardariya vê seferê dikin û di pey emërikanîyan re ordiwa îngilîzan a pêşîn jî dakete erdên Tûnis û Cezairê. Lê serfermandariya wan qewetan tev de di destê genêralê emërikanî Eysenhawer de ye.

Dibêjin ko Eysenhawer fermandarekî bi vên û qudret û gelekî heja ye. Eysenhawer di sala 1915an de jî dibistana herbiyê derketiye û di şerê 1914-1918an de gihastê ritba qeymeqam (lyotnan kolonêl). Eysenhawer di vî şerê de hevaltiya genêral Mak Artûr kiriye.

Rûzwelt piştî ko digel Çorçîl qerara vê seferê da, banî Eysenhawer kiriye û sefermandariya seferê daye destên wî.

Berî destpêkirina seferê bi heftekê Eysenhawer jî Londrê çû bû Waşingtonê. Rojnaman hingê nivisandi bû ko Eysenhawer jî bo şewirine mihim hatiye Waşingtonê. Rojnamevanan jî Rûzwelt pirsî: Gelo sebêba hatina Eysenhawer çî ye?

Rûzwelt li wan vegerand û got: Di wextê şer de ev pirsîyarî ne bisemî e. Tiştîna welê, jî sirên eskerî tene hesêb.

Lê piştî heftekê dengê top û tîfingan sebêba çûn û hatina Eysenhawer eşkere kirin.

[1] Heye ko hin xwendevanên me bibêjin; ma emërikanî jî kengê ve bûne xwezûranên me. Belê ji roja ko axayê me Lezgin axa jin kiriye, emërikanî xwezûranên me ne. Ji ber ko bûka me jîna axê, Floransa diya Ferzo emërikanî ye.

XWEDÊ

TUKESÎ JI DEST Û LINGAN NEKIT

Belê, Xwedê tu kesi ji dest û lingan nekî. Ev gotin herweki berê rast û dirist bû; iro ji ewçend rast û dirist e. Lê medeniyetê herweki dermanên nexweşiyên heta niho nenas peyda kirine ji kêmlebatiyê re ji tevdirtin dîtine. Li wextê berê gava yek ji lingêki xwe dibû darek didan destê wî an qey-sîkek dixistin bin çengê wî û ew bi vi awayî bi ling dikirin.

Lê iro fena nû ji wan mirovên seqet re dest û lingên darîn û hesinîn çêdike û ew mirovên ha-gelek caran bi wan laba'ên deskut yan sînhî bi karê xwe ê kevin radibin; di necarî, hesin-kerî û di sinhetneji wan ziravtir de jî dixebitîn û weke berê bi kêrî xwe û bi kêrî xelkê jî.

Nemaze bi destpêkirina şerî di sinhetî lebatên deskut de tevgerike mezin heye. Şer-evaniyên ko di qadên şer de lebateki xwe wînda dikin, piştî ko birinên wan sax dibin xwe dikin ber destên hosteyên lebatên deskut.

Balafirvaneki îngilzî bi navê Dûglas Bedîr yê ko 33 balafirên dijmin avêtî bûn erdê di serekî de lingeki xwe wînda kiri bû. Jê re lingeki darîn çêkirine û iro Bedîr bi wî lingê deskut bi gokê dileyize û li hespêsiwar dbiz.

GELO

XWE KUŞT AN HATE KUŞTIN

Gava mifetişê polîsê Mr. Blêkar gihasti bû kûça Têsdal hejmar 16 saet bû bû yanzdeh û çarîk. Jinîkê li wê derê bû. Jinîk digiri û digot:

— Xweli li serê min be; ezê dîn bibim. Mêrê min î reben, min çiqas jê hez dikir, ezê bêî wî çî bikim...

Mifetiş ji polîsê nobetdar pirsî: Kanî cendek?

Polîs mifetiş bire metbexê. Cendekê mêrik li erdê dirêj kiri bûn. Mifetiş lê hûr bû; bi diqet ew seh kir; lê tiştekî ji adetê der peyda ne kir. Bi tenê beristikê çakêtê wî ji par re spî dikir. Qey lê tozeke spî reşandi bûn.

Mifetiş ji metbexê derket û dest bi istintaqa jinîkê kir û got ê: Ma gelo tu sebeb hebû ko mêrê te intihar bike, xwe di metbexê de bikuje?

DIAJOYÊ TANGEKE BRITANÎ DORA XWE TIFTÎŞ DIKE

Jinîkê got: Ji mēj ve ye mêrê min bê kar û xebat e...

Mifetiş: Ma ji ber vê yekê li ber xwe diket, acizî şantî dida?

Jinîkê: Gelek caran digote min êdî bes e, ez nema dikarim. Lê tucaran ne

dihate bîra min ko vî îşî bike; xwe bikuje. Digel vê hindê Tom, mêrê min î reben mirovekî qels û bê vên û îrade bû.

Mifetiş: Li wextê xurîniyê hon pev re bûn?

Jinîkê: Belê cenabê mifetiş, me pev re xwar.

Mifetiş: Paşê we çî kir?

Jinîkê: Paşê Tom ji min xwest ko ez jê re kiloran çêkim. Gelek ji kiloran hez dikir. Min jê re got, ma ne li ser serê min. Ez çûm sûkê da ko hûr mûran bikirim. Tom li metbexê ma û rojnameyên vê sibehê dixwendin.

Mifetiş: Û pistre...

Jinîkê: Gava ez ji sûkê

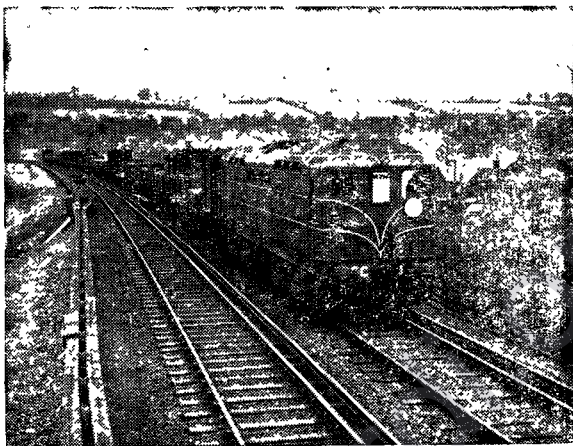
ESKERÊN EMÊRIKANÎ DI TALÎM U MENAWRAN DE

vegeriyam deriyé metbexé girtî bû. Min jî derve deng kire mêrê xwe û got ê « Çawan te di rojnamê de tiştek peyda kir, yanî ilana xebatekê » Mêrê min li min vegerand û got: « Hêj nizanîm ». Min got ê: « Baş e, vaporê vêxe ezê niho bêm » Tom li min vegerand û got: « Belê ezê vêxim ». Ez jî nû ve vegeriyam sûkê, jî ber ko min nivîşk jî bîr kiri bû.

Mifetiş: Û paşê...

Jinikê: Ez vegeriyam mal û min deng li mêrê xwe kir. Li min venegerand. Min zor da derî û ketim metbexê Ez çî bibînim, mêrê min xwe dahelandiye ser tîfika gazê [1]. Şirikên gazê vekirî bûn. Ez bezîm û min şirik girtin. Lê îş qediya bû. Mêrê min xwe nema tev dida. Min baz da û ez çûm poltixanê. (polis şani dide û dibêje) Ev camêrê ha bi min re hat û gole min, heta ko mifetiş bê destên xwe mede tu tiştî. Cenabê mifetiş ev e tifaqa ko li min qewimî.

Mifetiş: Yanî piştî ko mêrê te kete metbexê û dest bi xwendina rojnaman

EV LOKOMOTIVA INGILÎZÎ DİKARE HEZAR TONÎ BIKIŞÎNE kir te ew nema dit, ne?

Jinikê: Belê cenabê mifetiş...

Mifetiş: Piştî mirina mêrê te, di metbexê de te destên xwe ne daye tu tiştî?

Jinikê: No bi tu tiştî...

Mifetiş: Ev şûşa wiskiya ko jî nivî bêtir jê hatiye vexwarin çire li hire, li ser masa metbexê ye?

Jinikê hinek sekini, da eqilê xwe û paşê got: Îro cejina min e, cejina navê min e. Me ev cejîn şahînet bikira. Bawar bike mêrê min ev wiskî vexwar, serxweş

ket û bi vî awayî intihar kir.

Vê carê mifetiş hinek sekini, da eqilê xwe û paşê gote jinikê: Mêrê te xwe ne kuştîye. Te ew kuştîye. Te jê re wiskî da vexwarin û gava mêrik bi temami serxweş bû û dilê wî jî bîr ve çû te serê wî da ber tîfika gazê û şirikên gazê te lê vekirin.

Jinik ker û lal ma, di cihê xwe da hejha û mikur hat. Ewê bi xwe mêrê xwe kuştî bû.

Ma mifetiş çawan ev zanî. Heke we ew tê dernexist fedkirin rûpelê paşîn.

[1] Ev gaz bi jehîr e û heke mirov ew bihin kir û daqurtand pê dimire.

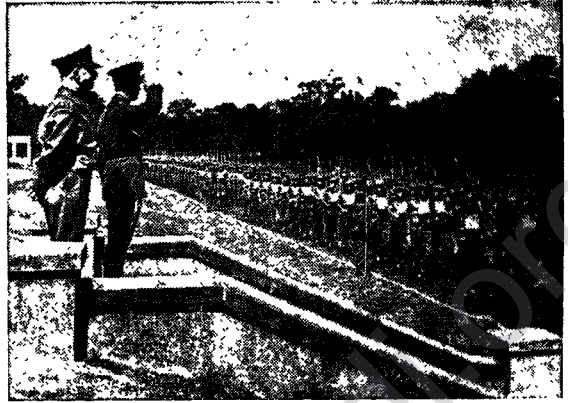
ESKERÊN JAPONÎ DI NÊREGAHEKÊ DE

MÈRANÎ

Û DRANÈN MIROVÈN KUŞTÎ

Şerê giravên Silêman dom dike; nemaze di girava Gwadelkenalê de. Gwadelkenal di nav giravên Silêman de ê mezintir e. Rûyê erdê wê 6100 kîlomêtir çargoşe ye. Ji milê din Gwadelkenal mifta giravên Silêman tête hesêb. Ji lewîr emêrikanî bi her awayî zora xwe didin ê; japon jî pê didin erdê û naxwazin giravê jî dest bidin.

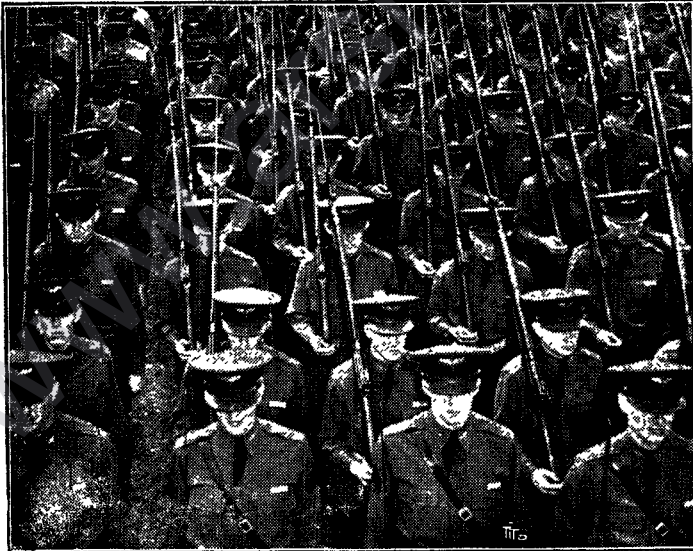
Deryavanekî spenyolî bi navê Mendana Gwadelkenal keşîf kiriyê û ewropayî çûn ê. Xelkê giravê polnêz û melêzî ne. Lê bi zemanan ve her du qewim têkîlî hev bûne û qewimekî nû anîne pê. Ev qewim jî biyaniyan hez nakin. Xelkê giravê bi çend eşiran leva bidin. Ev eşirên ha hergav şerê hevûdin dikin û goştên hev dixwin. Belê herçî nexweş û peyayên ko di şerand

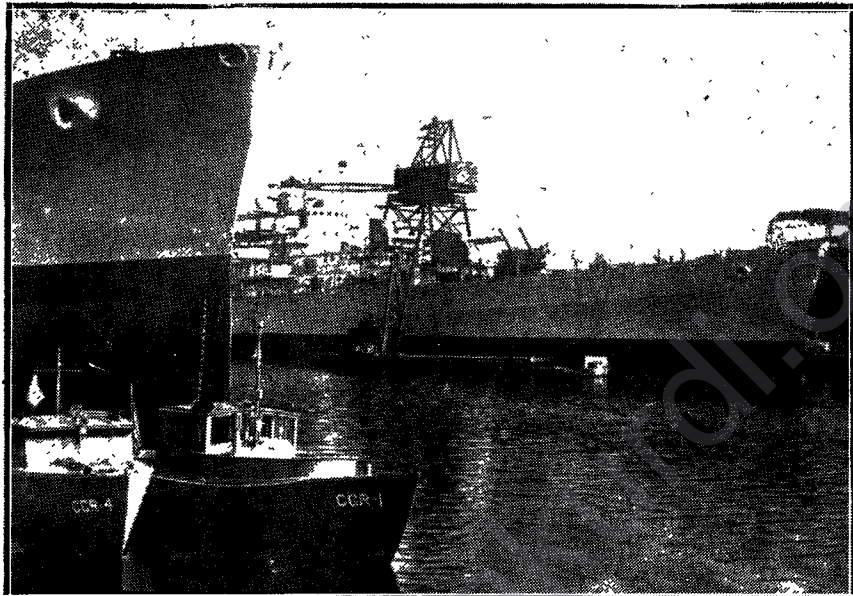
ESKERÊN INGLÎZÎ DI BER QRALÊXWE; RE DIBORIN

hêsir bûne şerjê dîkin û dixwin. Lê goştê însanên spî di ser goştê xwe re digirin û roja ko goştê însanên spî bi dest dikeve hevûdin diezimin şiv û taştîyê. Carîna jî, jî goştê însanan qelt û pesdirmê çêdikin. Seyaheki emêrikanî hêt û parsiwên mirovan li ber koxên wan hilawistî ditîne. Xelkê ew da bûn her tavê û ev çênîyên goşt hişk dikirin.

Ji milê din xelkê Gwadelkenalê dranên seh û însanan jî didin hev. Bi vanderanan jî nê wan ristîk û gerdenîyan çêdikin û pê xwe dixemilîntin. Di rojên cejin û şahînetan de herkes kolêksyona dranan bi xwe re digertine. Herçî ko pê re dran zêde ne ew jî ên din mêtir tête hesêb. Yê ko di kolêksyona wî de dran kêm in li cem xelkê kêmqedir e; ew ne mêrekî qenc e.

JI ORDIWA EMÈRIKANÎ BALAFIRVANÊN ŞAGIRT

DI TERSANEKE EMÉRİKANI DE JI SEDAN VAPOREKAN, YEK DAKETIYE BEHIÐÊ

DI VÎ ŞERÎ DE JI BER ÊRÎŞA BALAFIRAN GELEK TIŞTAN LI BIN ERDÊ VEDIŞÊRIN

GELO

XWE KUŞTIYE AN HATIYE KUŞTIN

- Piştî ko we çiroka rûpelên 16 û
- 17an xwend vê nivîsarê bixwînin

Mifetişê polîsê piştî ko jinik girt û bire polisxanê polîsê pê re jê pirsî:

— Seyda te çawan zanî ko jinikê mêrê xwe kuştîye?

Mifetiş hinek kenî û got: Ne tiştektî zehmet e. Te ne dît li stikurê çakêtê mêrik tiştektî spî dikir. Gava mirov lê qenc dinihêrt didît ko ew ard e. Ma ard çawan bi çakêtê mêrik ve bû bû. Jê xuya dikir ko jinikê piştî ko dest bi çêkirina kiloran kiri bû venegeriya bû sûkê. Heke biçîwa sûkê destên xwe dişiştin û stikurê mêrê xwe bi ard spî ne dikir. Jinikê derew kir û got; piştî ko mêrê min kete metbexê min ew nema dît û di metbexê de min destên xwe ne da

tu tiştî. Çire ev derew kirin. Ji ber ko destên xwe da bû mêrê xwe û ew bi gaza hewayî kuştî bû. Tu dibinî xêra şopa ard me her tişt zanî.

Ji xwe piştê di wextê mihakemê de xuya kir ko jinikê ji yektî din hez |dikir û ji ber vê yekê herwektî mifetişê polîsê têderêxist mêrê xwe kuştî bû.

HEJMARA HAWARÊ A 51Ê LI 15Ê ÇIRIYA-PAŞIN BELAV BÛYE, LÊ BIGERIN Û TÊ DE BIXWÎNIN:

Tefsîra Quranê, Dîwana Melê, Mîr û Nêrçivan, Tiştên danezanan, Selahedîn, Silav li sîfira hazîr e, Warê min ne 1 kor e, Şîşa Dilan, Memozîna Xanî, Gramêra kurdmançî, Mezin û Mezinatî, Rewşa Dinyayê.

Kiriyaariya Ronahiyê : 500 qirûşên sûrtî.

Xwedî û gerinendeyê berrpîrsiyar : Mîr Celadet Alî Bedir-Xan . Şam—Sûriye
Directeur Propriétaire: Emir Djeladet Aali Bedir-Khan. Damas—Syrie

DI GUNDËN DORA LONDRE DE

Ji ber bombaranên hewayî hikûmetê gelek tişt ji Londrê rakirine û ew guhastine gundên dorê. Di vê navê de dibistana bijîşkî jî hati bû guhastin. Di kîlşa jortn de şagirtine wê dibistanê xuya dikin yê ko di gundekt de bi cih bûne û tê de dixwînin.